

Retsopgøret med Landsforrædere og Krigsforbrydere i Danmark.

Af kst. Byretsdommer P. M. SACHS.

Da Danmarks Territorium den 9. April 1940 blev militært besat af Tyskland, uden at det kom til Krigserklæringer fra nogen af Siderne, laa det i Sagens Natur, at det kun var forholdsvis faa og svage Midler, den danske Befolkning kunde sætte ind imod den dermed indledede langvarige og for hele Nationens Eksistens udadtil og indadtil skæbnesvangre Neutralitetskrænkelse. Saa meget des mere betydningsfuldt maatte det forekomme, at enhver gjorde det lidt, som gøres kunde, og navnlig undlod det meget, som under de givne Forhold var til Skade. Men som bekendt var der ogsaa i Danmark en Del — procentvis lille, men absolut set ikke ubetydelig — som i saa Henseende ikke var paa Linie med den øvrige Befolkning: støttede Tyskerne i deres Propaganda for national-socialistisk »Verdensanskuelse« og Sejrsvished, tilsluttede sig deres Krigsmagt eller hjalp i Krigsproduktionen, bistod dem i deres politisk og ideologisk motiverede Forfølgelser af danske Undersaatter og endelig optraadte som lydige Redskaber i deres Politiaktioner, Tortur, Deportationer, Ødelæggelser og direkte Drab, da den aktive Modstand begyndte at sætte ind.

Eftertiden vil næppe undre sig over, at der i Befolkningen fremvoksede en stærk Forbitrelse mod disse Tyskernes Hjælpere, og at der i denne Forbitrelse ikke var

Plads til større Nuancer, eftersom de skyldiges Bevæggrunde var politisk Overbevisning, Idealisme, Ønske om personlig eller økonomisk Vinding, Æventyrlyst eller blot primitiv Trang til at løbe med i den Retning, Udviklingen tilsyneladende bar. Det maa herved erindres, at Forbitrelsen havde god Grobund i den Omstændighed, at tysk Mentalitet og specielt tysk Ideologi og Styreform siden Nazismens Magtovertagelse allerede længe før Besættelsen havde været den overvejende Del af den danske Befolkning stærkt imod, og at Forbitrelsen mod Tyskernes Hjælpere fandt yderligere Næring, efterhaanden som den Overbevisning kom til Klarhed, at alle demokratiske Kræfter Verden over maatte forenes i Modstanden mod de fælles Fjender. At det herved havde stor psykologisk Betydning, at det tyske Nederlag efterhaanden betragtedes som sikkert, siger sig selv. Resultatet var et med stigende Styrke formuleret, men naturligvis foreløbig nødtvungent hemmeligholdt Krav om, at der, saa snart Okkupationen var forbi og Landet atter var frit, skulde gøres op med alle »Landsforræderne« — først og fremmest gennem Straf.

Der er jo i den danske Befolkning — som i ethvert Kultursamfund — en dybt rodfæstet Indstilling gaaende ud paa, at grove Krænkelser af den enkeltes Interesser skal ledsages af et Onde — en fysisk og sjælelig Lidelse — for den, der forvolder Krænkelsen, og ikke mindst naar Talen er om Krænkelser af de Interesser, der bunder i Opretholdelsen af Samfundet som national Enhed og Retsstat. Forræderi er formentlig en af de oprindeligste og mest udprægede Forbrydelser i ethvert Samfund.

Næppe nogen kompetent Instans vil tage Ansvaret for at skuffe dette Krav om Straf, formentlig først og fremmest, fordi det med Rette antages, at en saadan Skuffelse vil forringe Graden af Vished for Straffens Indtræden i Fremtiden og dermed den Motivdannelse i nyttig Retning, som ellers kan opnaas paa alle Individier med et vist Minimum af aandelig Udvikling og Normalitet. Straf maa altsaa an-

vendes, selv om dens Indflydelse paa den straffede selv er højst problematisk, ofte isoleret set føles inhuman, og med Sikkerhed reducerer baade Delinkventens og hans Families Muligheder for en nyttig Levevis i Fremtiden.

Straf for dem, der havde handlet landsskadeligt og landsforæderisk under Besættelsen, var saaledes en simpel Nødvendighed, hvis man ikke vilde udsætte sig for at svække Motiverne til ønskelig Handlemaade i Fremtiden baade paa dette og — hvad navnlig havde praktisk Vægt — andre Omraader. Og det maatte i denne Forbindelse være underordnet, om man tilskrev det størst Betydning ved denne Motivdannelse, at den virkede direkte, eller om den snarere virkede paa den indirekte Maade, at Straffen understreger, at en Handlemaade som Delinkventens er »forkastelig« og »nedværdigende«, saaledes at den og andre lignende Handlemaader fremtidig kommer til at modvirkes ogsaa af andre Motiver hos Individerne end blot dette at undgaa fysisk Lidelse. Allerede heri laa, at det ogsaa m. H. t. Straffens Størrelse var nødvendigt at tage stort Hensyn til, hvad den almindelige Opfattelse krævede.

Endvidere maatte det sikkert tillægges Betydning, at Kravet om Straf ikke mindst paa det her omhandlede Omraade optræder med en saa følelsesbestemt Styrke, at en Skuffelse af Kravet i sig selv vil være en sjælelig Lidelse for særdeles mange. I Sammenhæng hermed stod det, at det kunde befrygtes, at Eftergivenhed vilde føre til private Lynch- og Hævnaaktioner til stor Skade for en ordnet og værdig Udvikling i Fremtiden og til stor Fare for Ofre for Fejltagelser og personlig Uvilje.

Stod det altsaa fast, at et straffemæssigt Opgør var paa-krævet, var der paa den anden Side Enighed om, at det maatte ske i Henhold til skreven Lov. I den sidste Del af Okkupationen havde Modstandsbevægelsen vel paa egen Haand foretaget Likvidationer af Angivere, som var farlige for Bevægelsens fortsatte Virksomhed, men det var kun betragtet som en ved Omstændighederne hjemlet Nødværge,

der iøvrigt ikke forblev uden Kritik hverken da eller siden. Endvidere skete den væsentligste Del af de Arrestationer, der fandt Sted umiddelbart efter Besættelsens Ophør, af Modstandsstyrkerne. Men ogsaa dette var en af Forholdene fremtvunget, og iøvrigt paa enkelte Undtagelser nær tilfredsstillende forløbende Foranstaltning. Efter at Landet atter var frit, og de lovlige Statsorganer kunde fungere uhæmmet, stod det som en Selvfølge, at det var disse Organer, der skulde virke, og at de skulde virke i Henhold til en paa forfatningsmæssig Maade tilblevet Straffelov. Som Følge af, at Straffen er en saa indgribende og for den enkelte ofte saa skelsættende Foranstaltning (hvad blandt andet har givet sig Udslag i, at Straffens Formaal og Funktion i særlig Grad har tiltrukket sig Opmærksomheden i den juridiske og filosofiske Literatur), er der gennem de senere Aarhundreder fremvokset en Erkendelse af, at vigtige Samfundshensyn kræver, at Straf kun sker i Henhold til eller ud fra en snæver Analogi fra en Lov, der formulerer Grænsen mellem det straffri og det strafbare. Straffeloven er blevet Forbrydernes »magna charta«.

Betragtningen fører som bekendt videre endnu, nemlig til Kravet om, at Lovens Formulering af det strafbare skal ske paa Forhaand baade i Henseende til det strafbares Omraade og til Størrelsen af Straffen. Saa vidt muligt skal ingen uforvarende kunne komme i Konflikt — eller i større Konflikt end ventet — med de straffende Myndigheders Retshaandhævelse. Det modsatte vilde normalt medføre en væsentlig Følelse af Usikkerhed i Samfundet.

Her stod man imidlertid overfor et Dilemma: Lovgivningsmagten havde naturligvis under Besættelsen været afskaaret fra at beskæftige sig med Opgøret med Landsforræderne — afhængig som den i den første Tid i egentligste Forstand var af Hensynet til det en Gang indledede Forhold til Besættelsesmagten, og siden 29. August 1943 havde den paa den anden Side været helt sat ud af Spillet. Den gældende Straffelov af 15. April 1930 kunde kun i

begrænset Omfang afgive et adækvat Grundlag for Paa-dømmelsen af de mange og tildels uforudsete og uforud-seelige Former for landsskadelig og landsforræderisk Virk-somhed, der var forekommet. Straffelovens § 101, Stk. 2, foreskriver ganske vist generelt, at med Straf af Fængsel fra 2 til 12 Aar straffes den, »som under Krig eller tru-ende Udsigt dertil yder Fjenden Bistand ved Raad eller Daad eller svækker den danske Stats eller den Forbunds-fælles Kampdygtighed«. Selv om det kunde hævdes, at Besættelsestiden — i hvert Fald Tiden siden den militære Undtagelsestilstands Indførelse den 29. August 1943 — i Forhold til Tyskland var en Tilstand, der i det mindste maatte karakteriseres som »truende Udsigt til Krig« (en formel Krigserklæring kom jo heller ikke da fra nogen af Siderne) var denne Straffebestemmelse dels for vag og dels næppe i Strafferamme fyldestgørende. Det samme gjaldt om de andre Bestemmelser i Straffeloven, som der kunde være Tale om at bringe i Anvendelse, f. Eks. Straffelovens § 99, Stk. 2, der med Fængsel indtil 8 Aar straffer den, der træder i Forbindelse med en fremmed Stats Regering for at formaa den fremmede Stat til (paa anden Maade end ved Krig, hvilket straffes med Fængsel fra 2 Aar indtil Livstid, § 99, Stk. 1) at krænke den danske Stats Bestemmelsesfrihed, endvidere Straffelovens § 106, hvor-efter med Fængsel indtil 8 Aar straffes den, som medvirker til Neutralitetskrænkelser mod den danske Stat fra en fremmed Magts Side, og Straffelovens § 261, jfr. Straffe-lovens § 23 (Medvirken til Frihedsberøvelse, herunder til at bringe nogen i Fangenskab eller anden Afhængighed i fremmed Land, hvilket kan straffes med Fængsel indtil 12 Aar).

Fyldestgørende var ej heller militær Straffelov Nr. 114 af 7. Maj 1937, der vel »i Krigstid« omfatter enhver, der foretager en Række landsskadelige og landsforræderiske Handlinger og formentlig ogsaa, jfr. § 34, »under truende Udsigt til Krig« hjemler streng Straf for enhver, der i den

Hensigt at gavne Fjenden eller skade den danske Krigsmagt gør sig skyldig i forskellige nærmere opregnede Handlinger, der svækker den militære Modstandsevne. Men ogsaa denne Lov savnede Forskrifter om en Række af de vigtigste Former for Landsforræderi under Besættelsen, og heller ikke dens Strafferammer betragtedes som adækvate. Livsstraf (Dødsstraf) er vel hjemlet, men en Livsstraf, der ikke er fuldbyrdet ved Krigstilstandens Ophør omsættes til Fængsel paa Livstid (§ 24, Stk. 2).

Dertil kom, at den nærmere Afgrænsning mellem det strafbare og det straffri, som de retshaandhavende Myndigheder maatte tage Stilling til, ingeni lunde var ligetil. Ikke alene maatte det være et Spørgsmaal, hvorvidt f. Eks. almindeligt Lønarbejde for Tyskerne skulde straffes, eller det blotte Medlemsskab af danske nationalsocialistiske eller dermed beslægtede Partier. Det samme gjaldt Propaganda, navnlig hvis den ikke var gaaet ud over, hvad der for Besættelsen var anset for hjemlet ved en demokratisk Stats politiske Ytringsfrihed. Men yderligere var Forholdet jo det, at den danske Regering fra Besættelsens Begyndelse selv havde valgt det Standpunkt at gaa ind i et vist ikke blot tilsyneladende — omend formentlig i det store og hele nødtvungent — Samarbejde med Besættelsesmagten, saaledes at adskilligt af det, som efter Besættelsens Ophør krævedes straffet som landsskadeligt og landsforræderisk, var sket efter en mere eller mindre konkret Anvisning fra eller dog Billigelse af den danske Regering selv eller kompetente danske Statsmyndigheder. Det kunde derfor nok være nødvendigt, at den ansvarlige Lovgivningsmagt efter at være genindsat i sin tidligere Magtstilling fik Lejlighed til at præcisere, hvad det var for Handlinger, som nu skulde belægges med Straf og ikke blot var mere eller mindre moralsk forkastelige.

Endelig kunde det hævdes, at den gældende Lovgivning af to yderligere Grunde ikke var formaalstjenlig. For det første maatte som nævnt Hovedvægten lægges paa selve

Retshaandhævelsen, den direkte og indirekte Imødekommelse af den almindelige Opfattelses Krav om Straf. Heraf fulgte, at det Onde, som skulde tilføjes de skyldige, maatte have en særlig klar Karakter af et saadant, selv om dets Tilføjelser maatte ske paa Bekostning af almindelig Humanitet eller specialpræventivt mere hensigtsmæssige Foranstaltninger. Medens paa den ene Side Livsstraf (Dødsstraf) nu paaahy ansaas paakrævet, uagtet den som bekendt var afskaffet ved Straffeloven af 15. April 1930 og da ikke havde været praktiseret i næsten 40 Aar, ansaas nyere kriminalpolitiske Foranstaltninger, saasom Psykopatfængsel (Straffelovens § 17, Stk. 2) Arbejdshus (Straffelovens §§ 62—65) og Sikkerhedsforvaring (Straffelovens §§ 66 og 67) for mindre paa sin Plads, hvilket iøvrigt allerede kunde forventes at følge af, at kun et mindre Antal af de Personer, der skulde straffes som Landsforrædere, hørte til det sædvanlige Forbryderklientel (at en Del gjorde det, var man paa den anden Side ikke i Tvivl om).

For det andet var der ved de Forbrydelser, der her var Tale om, Behov for at lade Straffen ledsage af en længerevarende Udsondring fra den øvrige Befolkning. Man mente, at de skyldiges Optræden under Besættelsen havde vist, at de var uegnede til paa normal Maade at deltage i Landets Styrelse og indtage nogen Stilling eller udøve nogen Beskæftigelse, der krævede almen Tillid.

Alternativet var altsaa en Straffelov med tilbagevirkende Kraft. Man maatte følgelig give Afkald paa den af vigtige samfundsmæssige Grunde iøvrigt krævede Forhaandsadvarsel, som Loven normalt skulde give, og tage Konsekvenserne i Form af en Føringelse af Følelsen af Sikkerhed mod fremtidige uforberedte Indgreb fra Retsmaskineriets Side. Men ingen Bestemmelse i den danske Grundlov hindrer Udstedelsen af en Straffelov med tilbagevirkende Kraft. Betænelighederne var derhos hverken formelt eller reelt store: De Forhold, der skulde kriminaliseres, var som nævnt i vidt Omfang dækket af tidligere gennemførte

Lovbestemmelser, saaledes at den nye Lovgivning mere fik Karakteren af en Præcisering og Uddybning af, hvad der allerede paa Gerningstidspunktet var strafbart efter Lov eller dennes Analogi. Endvidere kunde kun et meget ringe Faatal med Føje skyde sig ind under Uvidenhed om, at det, de havde foretaget sig, var noget af Folkets langt overvejende Flertal skarpt fordømt, og de maatte derfor have følt sig forberedt paa en eller anden Reaktion, saa snart Lejlighed var givet. Der maatte ogsaa have hersket fuld Klarhed over, at Lovgivningsmagten havde været afskaaret fra at virke paa dette Omraade, og at de rets-
haandhævende Myndigheder havde været ude af Stand til at skride ind overfor det, som utvivlsomt ellers var blevet forfulgt med største Energi som værende strafbart allerede efter gældende Lov. Værre kunde det muligt siges at være, at særdeles mange oprindelig havde regnet med, at Tyskerne ikke vilde tabe, og at der derfor aldrig vilde komme noget Opgør. Ligeledes maatte det erkendes, at der var Tilfælde, hvor den skyldige havde handlet udfra en ubestridelig Overbevisning om at gøre det rigtige, netop i Relation til Danmarks Interesser. Det var uundgaeligt, at der maatte straffes i mange Tilfælde, hvor Strafbarheden ikke var forudset, end ikke af Befolkningens store Flertal paa Gerningstidspunktet, og at der navnlig maatte straffes langt haardere, end de fleste da havde anset for muligt.

Dette var imidlertid en Følge af, at Hovedsynspunktet maatte fastholdes: Hensynet til Retshaandhævelsen, Genoprettelsen af Respekten for Lov og Orden og Visheden om, at strafværdige Handlinger vilde blive straffet. I hvert Fald var man i toneangivende Kredse, saavel indenfor som udenfor Modstandsbevægelsen, paa det rene med, at en Straffelov med tilbagevirkende Kraft var en af de første Opgaver, der maatte løses, saasnart Befrielsen var sket. Et allerede før Befrielsen udarbejdet Forslag ændredes under forskellig fagjuridisk — omend ikke enhver til Raadighed staaende — Bistand, og Resultatet blev Lov

Nr. 259 af 1/6 1945 om Tillæg til Borgerlig Straffelov angaaende Forræderi og anden landsskadelig Virksomhed, der ledsagedes af Lov Nr. 260 af samme Dato om Tillæg til Lov om Rettens Pleje.

Straffelovstillægget angaar Handlinger af landsforræderisk og anden landsskadelig Karakter, naar de er foretaget i Tiden fra og med den 9. April 1940, altsaa Datoen for Besættelsen, og indtil et Aar efter Lovens Ikrafttræden. Denne sidste Termin er ifølge Motiverne begrundet med, at der bør være Mulighed for at ramme Terrorhandlinger o. l., som begaas, indtil fuldstændig Ro og Orden er tilvejebragt. Den tilbagevirkende Kraft af Loven har man altsaa anset det for betænkeligt at udstrække længere tilbage i Tiden end til den 9. April 1940, men det forudsættes i Procestillæggets § 1, Stk. 2, at der kan være Tale om Sager, hvor nogen sigtes for forud for Besættelsen at have begunstiget dennes Iværksættelse eller for den nævnte Dato at have medvirket til Besættelsens Gennemførelse, inden der af kompetent dansk Myndighed blev givet Ordre til Modstandens Ophør, Forhold, der er strafbare efter §§ 98 og 99 i Straffelov af 15. April 1930.

Straffelovstillægget er ejendommeligt derved, at det principielt kun anerkender een Strafferamme, nemlig Fængsel fra 4 Aar og indtil paa Livstid, i enkelte Tilfælde tillige indbefattende Livsstraf (Dødsstraf), dette sidste dog kun m. H. t. Personer, som ved den strafbares Handling Foretagelse var fyldt 18 Aar. Under formildende Omstændigheder kan Straffen nedsættes indtil Fængsel i 1 Aar. Paa den anden Side kan Straffen ikke sættes lavere end det dobbelte af den i borgerlig Straffelov for vedkommende Handling foreskrevne mindste Straf. I et enkelt Tilfælde er Minimumsstraffen Fængsel i 10 Aar (politimæssig Tjeneste ved Virksomhed i Hipokorpset, Sommerkorpset eller anden lignende Organisation i Tiden efter 19. September 1944, jfr. ndfr. Kun enkelte Undtagelser er gjort fra dette usmidige og for Domstolene lidet vejledende System,

nemlig foruden ved den generelle Bestemmelse i § 1, Stk. 2 om Handlinger foretaget i Henhold til Lov eller Ordre eller dansk Myndigheds Anvisning, jfr. ndfr., ved Bestemmelsen i § 10, Stk. 1, hvor der for den, der har hvervet eller har ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, kan finde Strafnedsættelse Sted, hvor særlige Hensyn gør sig gældende. Straffen kan da gaa ned til Fængsel i 30 Dage, jfr. § 3, Stk. 3. Det samme maa vel nok gælde, hvis de i Borgerlig Straffelovs § 84, Stk. 1 nævnte Nedsættelsesgrunde, bortset fra Retsvildfarelse, foreligger, jfr. § 1, Stk. 3 og § 3 sidste Stk. modsætningsvis.

I Straffelovstillæggets § 3, Stk. 1, er det udtrykkeligt udtalt, at Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring eller Psykopatfængsel ikke kan idømmes. Betingede Straffedomme finder ikke Anvendelse. Ungdomsfængsel kan kun bringes til Anvendelse, f. s. v. Gerningsmanden ved den strafbare Gernings Foretagelse ikke var fyldt 18 Aar, § 3, Stk. 4. Dette er en Afvigelse fra Borgerlig Straffelovs § 41, hvorefter Ungdomsfængsel kan idømmes, naar Gerningsmanden var mellem 15 og 21 Aar.

Den, der findes skyldig i noget efter Loven strafbart Forhold, skal ifølge Straffelovstillæggets § 6 kendes »uværdig til almen Tillid«. Endvidere kan hans Formue helt eller delvis konfiskeres (§ 4). Tab af almen Tillid medfører Fortabelse af Stemmeret og Valgbarhed i offentlige Anliggender og Adgang til at opnaa offentlig Tjeneste og Hverv, Ret til at virke som Læge, som Sagfører eller i anden Virksomhed, der kræver en offentlig Autorisation, Ret til at virke som Præst eller til at udøve Undervisningsvirksomhed, Ret til at deltage i Ledelsen af eller være økonomisk interesseret i Teatervirksomhed o. l. samt Ret til selvstændigt at optræde i Erhvervslivet. Endvidere bortfalder Retten til at gøre Militærtjeneste, men der kan dog foreskrives Arbejdspligt til Afløsning heraf, og Fortabelsen af almen Tillid fritager ikke den paagældende fra at udøve borgerlige Ombud, som ikke hviler paa noget Tillids-

forhold. Endelig bortfalder Retten til Pension, Understøttelse eller anden Ydelse af det Offentlige, hvis Opnaelse eller Ydelse i Lovgivningen er betinget af, af vedkommende ikke er fundet skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling.

Fradømmelsen af almen Tillid sker for bestandig, dog under særlig formildende Omstændigheder for et ved Dommen bestemt Tidspunkt, ikke under 5 Aar. Æresoprejsning skal imidlertid kunne gives, men kun ved Lov, og kun naar særlige Omstændigheder i det enkelte Tilfælde taler herfor. Det kan formentlig forventes, at ogsaa andre Foranstaltninger vil blive paakrævede for at resocialisere den betydelige Gruppe Personer, der vil blive deklasseret saa kraftigt, som ved Loven foreskrevet. Paa den anden Side er der ikke Hjemmel til at frakende almen Tillid, hvor der ikke samtidig idømmes Straf; Tillidsfrakendelsen kan ikke træde i Stedet for Straf i Tilfælde, hvor den paagældendes Forhold ikke er saa graverende, at Straf er paakrævet, men hvor dog en Deklassering er ønskelig. Ej heller er der Hjemmel for begrænset Frakendelse af Tillid.

Den Vanskelighed, der som ovenfor nævnt forelaa ved Kriminaliseringen af de enkelte Former for landsforræderisk eller anden landsskadelig Virksomhed beroende paa, at mange Handlinger var sket efter Ordre eller Anvisning fra eller dog Billigelse af den danske Regering selv eller kompetente danske Statsmyndigheder, har man ved Straffelovstilkøggets § 1, Stk. 2, søgt at løse paa den Maade, at det bestemmes, at de Handlinger, der er foretaget forinden den 29. August 1943, er straffri, saafremt Gerningsmanden handlede i Henhold til Lov eller Ordre eller Anvisning givet af lovlig dansk Myndighed, indenfor dennes Myndighedsomraade, idet det overlades til Domstolene nærmere at fortolke, hvad der ligger i disse ikke ganske præcise Udtryk. Er Handlingen foretaget paa eller efter nævnte Dato, kan under den nævnte Forudsætning Tiltale undlades eller Straffen nedsættes eller under særlige formildende Omstændigheder bortfalde.

De enkelte ved Straffelovstillægget kriminaliserede Handlinger er følgende:

Efter § 13 straffes med Fængsel den, der er traadt i Forbindelse med Besættelsesmagten eller nogen dermed samarbejdende Organisation eller Person for at formaa de tyske Myndigheder til Indskriden overfor den danske Regering eller andre danske Myndigheder, eller som er traadt i Forhandling med Besættelsesmagten om Interesser, hvis Varetagelse henhørte under de danske Myndigheder. Denne Bestemmelse retter sig altsaa mod de egentlige landsforræderiske Anslag mod den danske Stats Selvstændighed og Sikkerhed og maa naturligvis sammenholdes med de tildels mere strenge Bestemmelser i Borgerlig Straffelovs §§ 98 og 99 samt § 111. Skulde saadanne Tilfælde foreligge, vil Livsstraf (Dødsstraf) kunde anvendes, jfr. Straffelovstillæggets § 8, Stk. 2, Nr. 1.

Hyppigere vil de Tilfælde have foreligget, at der ved Henvendelse til tysk Myndighed eller dermed samarbejdende Personer eller Organisationer er søgt opnaaet økonomisk eller anden Fordel opstaaet gennem tysk Indgriben overfor danske Statsborgere, her i Landet bosatte Personer eller Personer eller Organisationer, der paa de forenede Nationers Vegne drev Virksomhed i Danmark. Disse Tilfælde straffes efter Straffelovstillæggets § 14 med Fængsel.

Heller ikke ualmindeligt vil de Tilfælde være, at en Handling, der er strafbar efter Borgerlig Straffelovs Kapitler 14—29, altsaa Forbrydelser mod den offentlige Myndighed, mod den offentlige Orden og Fred, i offentlig Tjeneste eller Hverv samt de øvrige almindelige borgerlige Forbrydelser, bl. a. Drab og Røveri, er foretaget af Personer, der ved Handlingens Foretagelse var iført tysk Uniform eller paa anden Maade legitimeret som tilhørende Besættelsesmagten eller dermed samarbejdende Organisationer. Hvis nogen har foretaget saadan Handling, eller hvis han iøvrigt paa »groft anstødelig Vis« har udnyttet de af Besættelsen fremkaldte særlige Forhold, straffes han ifølge Straffelovstillæggets § 9 med Fængsel.

Den grove Udnyttelse af den Situation, Landet var bragt i som Følge af Besættelsen, er altsaa det fælles Kendetegn for disse i det foregaaende omhandlede ved Straffelovstillægget kriminaliserede Forhold, og Straffen indtræder hvad enten Gerningsmanden faktisk har bistaaet eller har tilsigtet at bistaa Tyskerne eller ikke, ja principielt selv om han vil paaberaabe sig derved at have modarbejdet Tyskernes Interesser.

Det som Straffelovstillægget først og fremmest praktisk tager Sigte paa, er dog naturligvis de mange forskellige Former for Bistand til Tyskerne under Besættelsen. Normalt vil saadan Bistand have haft økonomisk eller anden personlig Fordel for Gerningsmanden eller hans Familie som Motiv, men tænkes kan det, at de dybere Bevæggrunde har været politisk Overbevisning, Idealisme, Æventyrlyst eller Medløben.

Den generelle Bestemmelse findes i Straffelovstillæggets § 16, Stk. 1, ifølge hvilken der er Straf af Fængsel for den, der har ydet Besættelsesmagten eller de med denne samarbejdende Organisationer eller Personer Bistand ved Raad eller Daad saavel som den, der har modarbejdet de forenede Nationers Krigsanstregelser eller paa »utilbørlig Vis« har modarbejdet den danske Modstandsbevægelse eller dens Organer. En Undtagelse gøres dog, naar den paagældende Bistand har været almindeligt civilt Lonarbejde (hvad der nærmere ligger heri, er henskudt til Domstolenes Fortolkning, og Motiverne giver ingen Vejledning), normal Forretningsvirksomhed eller anden normal Erhvervsvirksomhed. Betingelsen for at straffe er, naar Talen er om Bistand til Besættelsesmagten m. v., at Handlingen er sket »for at fremme tyske Interesser eller for at skaffe sig økonomisk Vinding eller anden Fordel«. Har Handlingen haft andet Formaal (hvad dog normalt vil have Formodningen stærkt imod sig), gaar den fri. Er Talen om Modarbejdelse af de forenede Nationers Krigsanstregelser eller den danske Modstandsbevægelse og dennes Or-

ganer, er Betingelsen, at det skal være sket for at fremme tyske Interesser.

Hvad der kan straffes efter denne vidtrækkende og ikke særlig præcist formulerede Bestemmelse er ikke let kort at angive, men det er klart, at Bestemmelsen tilsigter at ramme enhver grovere Form for landsskadelig Virksomhed, som direkte eller indirekte har været af Betydning for Tyskerne under Besættelsen. Motiverne fremhæver, at Bestemmelsen efter Omstændighederne vil kunne anvendes paa Personer, som i Ly af den ensidige Ytringsfrihed, der bestod under Besættelsen, gennem Presse, Radio eller paa anden Maade har drevet tysk Propaganda. Dette fremgaar iøvrigt indirekte af den særlige Bestemmelse, der noget inkonsekvent er hæftet paa Hovedbestemmelsen, nemlig § 16, Stk. 2, hvorefter med Fængsel straffes den, der har ydet væsentlig økonomisk Støtte til Presseorganer eller Organisationer, der paa utilbørlig Maade har samarbejdet med eller støttet Besættelsesmagten.

Det var naturligvis særlig det økonomiske Motiv, der var den store Drivfjeder ved Mængder af landsskadelige Handlinger foretaget under Besættelsen. Medens man som nævnt baade af praktiske og af andre Grunde er vejet tilbage for generelt at kriminalisere almindeligt civilt Lønarbejde, normal Forretningsvirksomhed eller anden normal Erhvervsvirksomhed, hvorved der var ydet Besættelsesmagten Bistand med økonomisk Vinding eller anden Fordel for Øje, har man dog fundet det paakrævet i Straffelovstillæggets § 15 specielt at fremdrage visse særlig odiose Former for Bistand til Værnemagten af denne Art, nemlig det, som i den folkelige Sprogbrug saa træffende har opnaaet Betegnelsen »Værnemageri«. § 15 bestemmer nærmere, at der er Straf af Fængsel for den, der ved Paaberaabelse af Medlemskab af tysk Organisation eller af egen nationale eller politiske Indstilling, ved særligt anstødeligt Initiativ eller paa »lignende utilbørlig Maade« har samarbejdet med Besættelsesmagten som Indkøber, Leverandør eller Entre-

prenør eller medvirket som Mellemand ved Antagelse af danske Arbejdere i Tyskland eller af Tyskland besatte Lande uden at have det paagældende Arbejde i Entreprise. Bestemmelsen er i flere Henseender uklar (ikke mindst gælder dette Udtrykket »lignende utilbørlig Maade«, idet »utilbørlig« alene formentlig havde været et mere adækvat Udtryk for Bestemmelsens Hensigt), men en nærmere Fortolkning har nu væsentligst kun akademisk Interesse, idet det efter Lovens Vedtagelse hurtigt blev klart, at Bestemmelsen allerede paa Grund af det paa dette Omraade særlig grelt virkende Strafminimum krævede et Supplement, som fastsatte mere passende Straf for de mange mindre odiose, men dog strafværdige Former for Værnemageri, som var forekommet under Besættelsen. Efter lange Forhandlinger foreligger nu Lov Nr. 406 af 28. August 1945 om Tillæg til Straffelovstillægget angaaende Forræderi og og anden landsskadelig Virksomhed. Heri fastsættes Straf af Fængsel indtil 4 Aar for den, som paa utilbørlig Maade har samarbejdet med Besættelsesmagten i erhvervs-mæssig Henseende, uden at Forholdet dog findes at burde henføres under Straffelovstillægget. Ved Afgørelsen af, om i og i hvilken Grad Forholdet maa anses for utilbørligt, fremhæver Lovens § 4, at det bl. a. skal tages i Betragtning, hvor aktiv vedkommende har været, om Virksomheden er omlagt i tysk Interesse m. v.

En Bistand til Tyskerne af særlig Betydning var naturligvis den, der ydedes af dem, som ligefrem meldte sig til Tjeneste i den tyske Krigsmagt i dennes forskellige Former. Herom bestemmer Straffelovstillæggets § 10, at den, der har hvervet eller har ladet sig hverve til tysk Krigstjeneste, straffes med Fængsel. Bestemmelsen angaar naturligvis direkte dem, der har meldt sig til det paa tysk Initiativ til Indsats paa Østfronten oprettede »Frikorps Danmark«, saavel som dem, der har ladet sig hverve til Vaaben-SS (herunder de særlige Korps, SS-Regiment »Nordland«, SS-Division »Viking«, »SS Ersatzkommando Dänemark«

og andre med lignende Betegnelser udstyrede), som Marine-soldater, Flaksoldater, Flyvere o. s. v. Men Bestemmelsen er — i Erkendelse af det vide Omfang, som den tyske Krigsmagt fik, efterhaanden som den totale Krig udviklede sig — ogsaa tænkt anvendt paa — og i Praksis fortolket som omfattende — Personer, der har tilsluttet sig Organisation Todt og andre lignende militært bestemte Afdelinger, har taget Ansættelse som Marinevægttere, Sabotagevagter og Brandmænd paa Flyvepladser, ved Lazaretter og i Krigsproduktionen o. s. v. Man var dog fra mere besindig Side klar over, at Straf i visse af disse Tilfælde ikke med Rimelighed kunde anvendes eller ikke anvendes med samme Strengthed, som ved andre landsforræderiske Handlinger. »Frikorps Danmark« var i sin Tid oprettet med den danske Regerings naturligvis nødtvungne Billigelse, og Medlemmer af det tyske Mindretal i Sønderjylland havde været udsat for en særlig (dog muligt velkommen) Pression fra tysk Side for at faa dem til at melde sig til Værnemagten. Mange havde meldt sig af Idealisme eller paa Grund af ung Alder og Umodenhed og havde gennem Lidelser og Lemlæstelse allerede maatte betale dyrt for deres Fejl. Derfor indsattes som nævnt en Undtagelsesbestemmelse, hvorefter der, naar særlige Hensyn gør sig gældende, kan finde Strafnedsættelse Sted, og Tiltale kan undlades under ganske særlige Omstændigheder. Ifølge Justitsministeriets Vejledning til Anklagemyndigheden (Skr. af 11. Aug. 1945) er det dog indtil videre normalt kun m. H. t. Personer under 18 Aar, som før 29. Aug. 1943 har meldt sig til Frikorps Danmark, at Tiltale kan undlades i disse særlige Tilfælde.

Ifølge Straffelovstillæggets § 10, Stk. 2, straffes med Fængsel endvidere den, der har gjort Tjeneste i et Korps, som virkede i Tilknytning til Besættelsesmagten mod den danske Stats lovlige Organer eller dens Borgere. Der tænkes her navnlig paa det saakaldte »Schalburgkorps« og det af Kaptajn Sommer oprettede »Vagtkorps«. Paa tilsvarende

Maade straffes efter samme Bestemmelse den, som iøvrigt her i Landet i tysk Tjeneste har udøvet Virksomhed af politimæssig Karakter. For den, som efter den 19. September 1944 (da det danske Politi blev ophævet og en stor Del Politifolk arresteret, deporteret og interneret, medens Resten maatte »gaa under Jorden«) har udøvet politimæssig Virksomhed ved Tjeneste i »Hipokorpset« (det under tysk Ledelse og Navn oprettede »Hjælpepoliti«, der navnlig traadte i Funktion i Besættelsens sidste Halvaar), »Sommerkorpset« eller anden lignende Organisation (muligvis indenfor selve det tyske Politi, et Spørgsmaal, der dog ikke endnu er fuldt afklaret i Praxis) er Straffen Livsstraf (Dødsstraf) eller Fængsel ikke under 10 Aar. Motiveringen for denne strenge Bestemmelse er den, at disse Korps i særlig Grad var Redskaber for Tyskernes mest ondartede Terror overfor den danske Befolkning og Modstandsbevægelsen, og at adskillige af deres Medlemmer vitterligt anvendte Tortur og anden umenneskelig Fremfærd overfor dem, de fik i deres Vold, som med Rette eller med Urette sigtede for Handlinger imod Besættelsesmagtens Interesser. Det fremhæves i Lovens Motiver, at man under Hensyn til Begivenhederne i Besættelsens sidste Tid har anset det for nødvendigt at aabne Mulighed for Anvendelse af Livsstraf for det blotte Medlemsskab af Korpset, uanset om det i det enkelte Tilfælde maatte kunne godtgøres, at de sigtede har gjort sig skyldige i bestemte Terrorhandlinger.

Sammenhængende med denne sidste Bestemmelse er Bestemmelsen i § 8, hvorefter der kan anvendes Livsstraf (Dødsstraf), naar nogen for at fremme tyske Interesser eller med lignende landsskadeligt Formaal for Øje har begaaet Manddrab, har foretaget Brandstiftelse eller Sprængstofattentat, hvorved nogen har mistet Livet eller er blevet udsat for overhængende Livsfare, samt naar visse grovere Legemskrænkelser er begaaet for at fremtvinge Forklaringer eller Tilstaaelser (derimod mærkeligt nok ikke, hvis tilsvarende Overtrædelse af Straffeloven af § 261 Stk. 2 foreligger).

En for den danske Befolkning, og specielt Modstandsbevægelsen særlig farlig Form for Bistand til Tyskerne var den, der bestod i Angivelser eller andre Underretninger, som kunde bevirke, at nogen kom i Tyskernes eller deres Haandlangeres Vold. Derfor fremhæver Straffelovstillægget i en særlig Bestemmelse (§ 12), at der er Straf af Fængsel for den, som ved »Angiveri eller paa anden Maade har medvirket til, at nogen er blevet anholdt eller udsat for Anholdelse af tysk Myndighed eller nogen dermed samarbejdende Organisation eller Enkeltperson eller er blevet fængslet eller straffet i Henhold til de midlertidige danske Undtagelsesbestemmelser, der er givet i tysk Interesse«. Livsstraf kan anvendes, naar Handlingen har medført, at nogen har mistet Livet, har lidt alvorlig Skade paa Legeme eller Helbred eller er blevet ført ud af Landet eller berøvet Friheden i længere Tid, saavel som naar saadan Følge har været tilsigtet.

Det ligger i Straffelovstillæggets Karakter, at det kun finder Anvendelse paa Personer, af hvem man paa Grund af deres danske Statsborgerret eller øvrige Tilknytning til Danmark, kunde forde at de undlod at krænke Danmarks Interesser under Besættelsen. Loven finder derfor ikke Anvendelse paa fremmede Statsborgere, heller ikke tyske Statsborgere, medmindre Talen er om tidligere danske Statsborgere, som efter den 9. April 1940 har erhvervet tysk Statsborgerret. Bestemmelser tilsigtende et Opgør med tyske Krigsforbrydere er ikke gennemført i Danmark.

Paa den anden Side stiller Loven principielt alle danske Statsborgere og Undersaatter lige i deres Forpligtelser overfor Danmark. En i Lovforslaget indeholdt udtrykkelig Strafnedsættelsesbestemmelse for tysk Krigstjeneste af danske Statsborgere tilhørende det tyske Mindretal i Sønderjylland udgik ved Lovens Behandling paa Rigsdagen.

Kun for Tjenestemænd o. lign., med deres særlige Pligter overfor Staten, medens de paa den anden Side ofte af Forholdene var tvunget til Samarbejde, har man givet en særlig

Bestemmelse. Ifølge § 11 straffes med Fængsel den Tjenestemand, som har ydet Besættelsesmagten en ikke uvæsentlig Hjælp, udover hvad der fulgte af ufravigelig Instruks for det paagældende Embede. Yderligere kan der iflg. Lov Nr. 322 af 17. Juli 1945 om Oprettelse af en ekstraordinær Tjenestemandsdømstol rejses Disciplinærsag (bl. a. til Afskedigelse og Tab af Pensionsret) mod en Tjenestemand i Staten, Folkeskolen, Folkekirken eller en Kommune, som under Besættelsen har været nazistisk Partimedlem, har udvist uværdig national Optræden eller har bistaaet og omgaaedes Tyskerne i unødigt Omfang. Endelig er der administrativt tilvejebragt en tilsvarende Ordning til Undersøgelse mod ikke-tjenestemandsansat Personale i Staten samt Personalet ved offentligt koncessionerede Foretagender.

Det forudsættes i Straffelovstillægget, at de idømte Fængselsstraffe skal afsones i særlige Strafanstalter. Sædvanlig Prøveløsladelse kan ikke finde Sted (§ 3, Stk. 4). Denne Bestemmelse i Forbindelse med Bestemmelsen § 7, hvorefter Strafansvar eller andre Retsfølger i Henhold til Loven ikke forældes, understreger, hvilken Vægt der er lagt paa en særlig skarp og af nyere humaniserende Tendenser upaavirket Kurs overfor dem, hvis Forhold rammes af Loven.

Ifølge det i Forbindelse med Straffelovstillægget givne Procestillæg skal Forræderisager altid i 1. Instans behandles af Underretsdommere, der særligt dertil er beskikket af Justitsministeren. Sagerne behandles paa sædvanlig Maade under Medvirken af Doms mænd, hvis ikke klar Tilstaaelse i mindre vigtige Sager gør det naturligt at lade Sagen paadømme af Enkeltdommeren alene. Fængsling skal ske, saasnart der er skellig Grund til at antage, at en Person er strafskyldig efter Straffelovstillægget, altsaa selv om Fængsling efter Retsplejelovens sædvanlige Regler er upaakrævet, en Bestemmelse det undertiden har været vanskeligt for Dommerne at forene med deres Retfærdighedssans. Anke fra Tiltaltes Side kan normalt kun ske,

naar Livsstraf eller Fængsel i 10 Aar eller derover er idømt. Ellers kræves Tilladelse af et særligt Ankenævn. Anke sker til Landsretten, og Justitsministeren beskikker ogsaa her et Antal af dennes Dommere til at behandle og paa-dømme Sagerne. Anke til Højesteret sker efter sædvanlige Regler, d. v. s. kun efter Justitsministeriets dertil meddelte Tilladelse, der formentlig kun vil blive givet rent undtagelsesvis.

Efter Befrielsen internerede Modstandsbevægelsen ialt ca. 21.600 Personer som sigtedes for landsforræderisk Virksomhed. Heraf løslod Bevægelsen selv ca. 12000, medens Resten succesivt er blevet overgivet til Politiet. Mod en væsentlig Del af disse er Tiltale frafaldet, medens Undersøgelsen med Hensyn til andre ikke er tilendebragt. Tiltale er rejst i et stort Antal Sager, og medens dette skrives (Begyndelsen af September 1945), er der af Underretterne afsagt ialt ca. 800 Domme. Udskrifter af samtlige Domme er velvilligst af Rigsadvokaturen stillet til nærværende Meddelers Disposition. I faa Træk at gengive det Billede, som denne allerede betydelige Domspraksis frembyder, er ikke let. At Praksis skulde være helt homogen, er ikke at vente, allerede fordi Doms mænd har medvirket i langt de fleste Sager, og Afgørelserne er i vidt Omfang tydeligt præget af Lovens rigoristiske Strafferammer. Langt den overvejende Del af de afsagte Domme udmaaler Straffen til Lovens normale Minimum: Fængsel i 4 Aar. Kun i relativt faa er Straffen derover. Der er afsagt 2 Dødsdomme. Omvendt er der i et betydeligt Antal Tilfælde fastsat lavere Straf under Henvisning til formildende Omstændigheder. I mange Domme skinner det igennem, at 4 Aars Fængsel kun er idømt, fordi det er Lovens Minimum, og at man ikke har anset det for loyalt at paaberaabe sig formildende Omstændigheder. Adskillige Underretsdomme, som Anklagemyndigheden fandt for milde, er appelleret til Landsretten. Medens dette skrives, har Østre Landsret afsagt Dom i enkelte Appelsager, der derved formentlig er blevet afgjort

til Anklagemyndighedens Tilfredshed, medens Vestre Landsret endnu ikke har afsagt Domme. Ingen Sag er endnu blevet appelleret til Højesteret.

De fleste Domme vedrører Overtrædelse af Straffelovs-tillæggets § 10, Stk. 1 (tysk Krigstjeneste). De ca. 40 Domme, der er afsagt over Frikorpsfolk, har i de fleste Tilfælde udmaalt Straffen til 4 Aars Fængsel; en enkelt Tiltalt, der havde optraadt provokerende under Orlov, fik 6 Aars Fængsel, medens omvendt mange fik mildere Straffe under Henvisning til ung Alder, udvist Idealisme, gennemført eller dog forsøgt Desertation, Tjenestens Kortvarighed, Mulighed for Tvang eller Svig ved Indmeldelsen o. l., ligesom enkelte Domme fremhæver den af Regeringen formelt udviste Holdning ved Korpsets Oprettelse (efter Østre Landsrets Opfattelse er Frifindelse under Henvisning til dette sidste derimod ikke overensstemmende med Loven). Noget lignende Holdning er indtaget overfor de ca. 70 Personer, der er dømt for Medlemskab af Vaaben SS og de ca. 40, der har ladet sig indrullere i andre lignende militære Afdelinger, dog at der naturligvis ikke her var Tale om Regeringens Anvisning som nogen Formildelsesgrund. Enkelte har faaet højere Straf. Det samme gælder om de ca. 100 Marinevægttere, der har faaet Dom, dog at lavere Straffe end Fængsel i 4 Aar her er sjældnere (i enkelte Tilfælde er det som formildende anført, at Tjenesten ophørte før 29. August 1943 eller at paagældende paa Grund af Invaliditet havde særlig forringet Erhvervsevne, hvorimod det ofte paaberaabte: daarlige økonomiske Forhold som Motiv til at melde sig, i Almindelighed ikke er blevet akcepteret); og i adskillige Tilfælde, navnlig i Domme, afsagt i Nordjylland, hvor man specielt i Frederikshavn havde særlige Erfaringer vedrørende de talrige Marinevægttere, har Straffene været 5—6 Aar.

Vagtmænd paa Flyvepladser, af hvilke ca. 50 har faaet Dom, har faaet varierende Straffe af Fængsel fra 1—4 Aar og det samme gælder de ca. 70 Vagtmænd ved tyske For-

lægninger o. l., hvis Sager er paadomt. Her har dog navnlig adskillige Vagtmænd ved militære Kaserne i Aalborg faaet Fængsel i 5 Aar.

Af de ca. 100 Personer, der er dømt for at have været tilsluttet Organisation Todt i dennes vidtforgrene Afdelinger her og i andre Lande, har de fleste faaet Fængsel imellem 1—4 Aar, alt efter den mere eller mindre krigsmæssige Karakter af deres Beskæftigelse. Brandmænd paa tyske Flyvepladser mod hvilke ca. 25 Sager er afgjort, har for det meste faaet Fængsel i 2 Aar, men enkelte har faaet mindre og nogle faa adskilligt mere. Endelig kan nævnes, at der er afsagt en enkelt Dom over en dansk Hverver til Vaaben SS, en naiv Nazist, der slap med Fængsel i 2 Aar, skønt han havde hvervet 3 Personer.

Medlemskab af det berygtede Schalburgkorps har i de 10 Tilfælde, der har foreligget, indbragt de skyldige Fængselsstraffe af op til 8 Aar (enkelte langt mildere). I ca. 20 Domme over Medlemmer af Sommerkorpsen er der givet Straffe af Fængsel fra 2—6 Aar. Virksomhed i det tyske Politi (ca. 15 Domme) har indbragt de skyldige Fængselsstraffe mellem 5—10 Aar, forudsat at der ikke var Tale om Virksomhed som Tolk eller lign. af mindre udpræget politimæssig Karakter. Bevæbnede Vagter ved Shellhuset (12 Domme) har faaet Fængselsstraffe mellem 3—8 Aar.

Over Medlemmer af Hipokorpsen foreligger hidtil kun ganske faa Domme. Et Par giver Lovens Minimumsstraf: Fængsel i 10 Aar, men een Tiltalt, der tillige havde virket som Angiver, er dømt til Døden. En Person, der havde deltaget i Aktionerne mod det danske Politi den 19. September 1944, hvilket han bagefter havde pralet med, fik Fængsel i 16 Aar.

For Overtrædelse af Straffelovstillæggets § 15 har en enkelt Person, der havde optraadt som Hverver af Tysklandsarbejdere og i Radioforedrag rost Forholdene i Tyskland, faaet Fængsel i 6 Aar.

For Overtrædelse af Straffelovstillæggets § 16 er afsagt

ca. 30 Domme. Enkelte Sabotagevagter ved Virksomheder, der producerede krigsvigtige Ting for Tyskerne, har faaet Fængsel i 1—2 Aar. Forskellige Personer, der har været ansat i den tyske Brevensur, som Tolke o. l. har faaet Fængsel fra 1—4 Aar, medens en Telefonaflytter fik Fængsel i 4 Aar, og en Person, der til Statsradiofonien havde indsendt et Foredrag, hvori han bl. a. kritiserede Christmas Møllers Virksomhed i London, fik Fængsel i 1 Aar.

Over Angivere (»Stikkere«) er der afsagt ca. 25 Domme. Straffene varierer stærkt efter den nærmere Beskaffenhed af Forbrydelsen. En Kvinde, der i Fornærmelse over at være kaldt »Feltmadras«, paa Stedet havde beklaget sig til et Par af sine tyske Venner, slap med Fængsel i 1 Aar, medens en Person, der i et af Modstandsbevægelsen opsnappet Brev til Dagmarhus usandfærdigt af personlige Grunde havde anmeldt en anden for illegal Virksomhed, fik Fængsel i 10 Aar. En 22-aarig Kvinde, der havde bevirket, at en mandlig Bekendt blev anholdt af Hipo, af hvem han — tildels i hendes Nærværelse — blev umenneskeligt tortureret, fik Fængsel i 16 Aar. En sølle Fyr, der havde »stukket« 8 Bekendte, af hvilke en blev skudt paa Gaden, blev dømt til Døden.

Endelig er en Mand og Kvinde idømt Fængsel i henholdsvis 4 Maaneder (iøvrigt uden Citat af Strl.s § 84) og 1 Aar i Medfør af Straffelovstillæggets § 8, sammenholdt med Borgerlig Straffelovs § 125, for at have tilladt en efter Befrielsen eftersøgt Hipomand at bo hos sig m. v. Citat af Straffelovstillæggets § 9, jfr. Borgerlig Straffelovs § 288 i en Byretsdom over en Marinevægter, dømt for Deltagelse i et Bankrøveri, udgik ved Landsrettens Dom.

I alle de her omtalte Tilfælde er — som af Loven krævet — Frakendelse af almen Tillid sket, ofte for bestandig, men dog hyppigere for et begrænset Tidsrum — dette sidste iøvrigt i Reglen uden at særlig formildende Omstændigheder ses paaberaabt.

Fra forskellig Side er der rettet Kritik mod Dommerne

i Anledning af disse Afgørelser, som er blevet anset for i mange Tilfælde at have været for milde, en Kritik som undertiden har nærmet sig en Pression. Det er da heller ikke udelukket, at adskillige af dem, der har medvirket ved Straffelovstillæggets Forberedelse og Gennemførelse, har tænkt sig betydelig større Strengthed, og i det hele har Tiden siden Befrielsen givet nok af Beviser paa, hvormange det er, hos hvem Oplevelserne under Besættelsen har udfældet en ud over det almindelige gaaende Forbitrelse mod Landsforræderne.

Domstolene er naturligvis i den Forstand bundet af Lovens Ord og Hensigt, at de ikke, hvor der i saa Henseende mangler Plads for Tvivl, kan sættes deres Mening over Lovgivningsmagtens. Endvidere ligger det som ovenfor nævnt i hele Lovens Formaal, at der i et vist Omfang maa tages Hensyn til den almindelige Opfattelse ved dens Anvendelse, selvom denne Opfattelse maaske har skiftet siden den til Paadømmelse foreliggende Handlings Begaelse, er ensidig og udifferentieret, og i det Hele har naaet en følelsesbetonet Styrke, der er lidet gunstig for roligt Omdømme.

Paa den anden Side vil næppe mange bestride Værdien af, at der i Opgøret med Landsforræderne og Krigsforbryderne kommer et Element af behersket Overvejelse, som kan kølne den Følelsernes Hede, som Kampen og dens store Ofre har fremkaldt. Domstolene kan og skal efter deres Plads i Samfundets retslige Organisation være Stedet for en saadan behersket Overvejelse. Straffen har tilstrækkeligt af uheldige Sidevirkninger til ikke at gøre det i høj Grad ønskeligt, at der indenfor Lovens Rammer dæmmes op for Overdrivelser, og den midlertidige Misstemning, som Dommerne i den Anledning maatte møde, vil i Eftertiden vige Pladsen for en Anerkendelse af, at dansk Rets Tradition blev hævdet ogsaa paa dette Omraade.